

Władysław Marek Kolasa
Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN, Kraków

POŻEGNANIE SYLWESTRA DZIKIEGO (1932–2015)

W ostatnich dniach września 2015 r. odszedł od nas Sylwester Dziki, wybitny prasoznawca, historyk i teoretyk prasy oraz redaktor i regionalista, długoletni pracownik Ośrodka Badań Prasoznawczych Uniwersytetu Jagiellońskiego, aktywny członek redakcji rocznika „Małopolska” oraz kilku periodyków naukowych (m.in. „Zeszytów Prasoznawczych”, „Rocznika Historii Prasy Polskiej”) i czasopism kulturalnych (kwartalnika „Kraków”, miesięcznika „Alma Mater”).

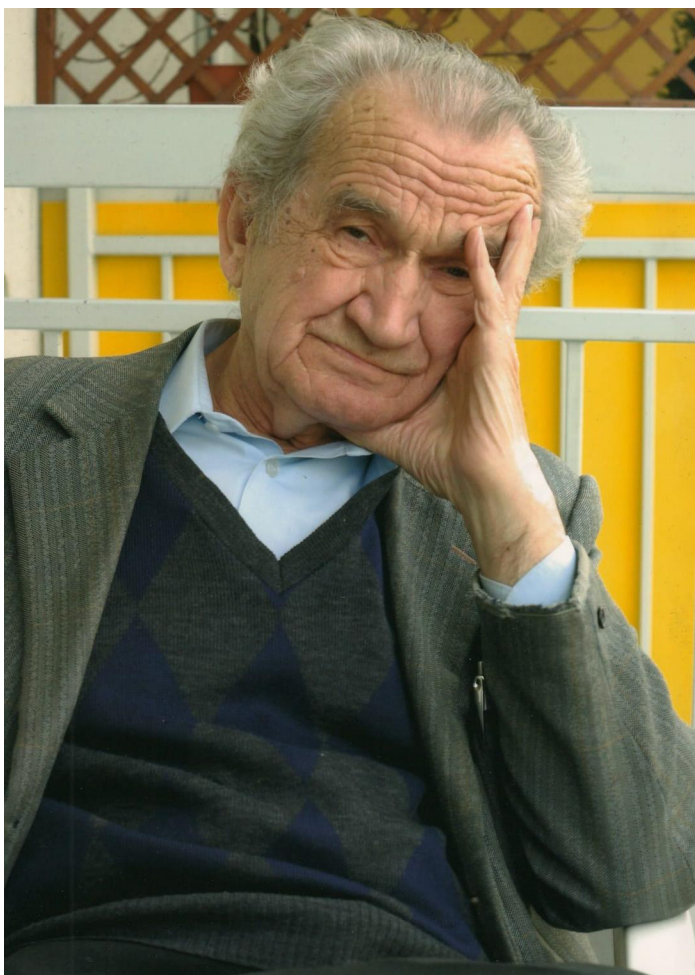
Żył 83 lata, z czego 60 poświęcił szeroko pojętemu prasoznawstwu i dziennikarstwu. Pracował do ostatnich miesięcy swego życia. Pozostawił po sobie ponad 600 prac naukowych i publicystycznych, wiele niedoczepnych manuskryptów i dziesiątki pomysłów, o których chętnie dyskutował. Odszedł autor kilku monografii, wielu tomów dokumentacyjnych oraz setek artykułów, odznaczających się zawsze nienaganną polszczyzną, zaskakujących błyskotliwością, oryginalnością spojrzenia i trafnością sądów. Napisał również wiele nekrologów; od lat żegnał wielu prasoznawców i dziennikarzy – by wspomnieć tylko: Mariana Tyrowicza (1901–1989), Józefa Mądrego (1931–1991), Macieja Józefa Kwiatkowskiego (1920–1994), Stanisława Grzeszczuka (1934–1999), Wiesława Bieńkowskiego (1926–1999), Czesława Lechickiego (1906–2001), Andrzeja Urbańczyka (1946–2001), czy Ryszarda Kapuścińskiego (1932–2007) – dziś piszący te słowa żegna swego przyjaciela i mentora.

Sylwester Dziki urodził się 24 maja 1932 r. w Trzebini koło Żywca, w środowisku robotniczo-chłopskim. W roku 1957 ukończył polonistykę na Uniwersytecie Jagiellońskim (magisterium na seminarium prof. S. Pigionia). Jeszcze w okresie gimnazjalnym nawiązał współpracę dziennikarską z „Dziennikiem Polskim”, gdzie pracował w latach 1955–1964 etatowo. Od 1956 r. podjął ściśłą współpracę z Ośrodkiem Badań Prasoznawczych RSW „Prasa-Książka-Ruch” w Krakowie i jego organami „Prasą Współczesną i Dawną” (gdzie opublikował 16 tekstów) i „Zeszytami Prasoznawczymi” (kilkaset artykułów, recenzji, notek, przeglądów i kalendarium). W roku 1964 przeszedł do OBP jako pracownik etatowy, gdzie od 1971 r. objął stanowisko kierownika i adiunkta Pracowni Dokumentacji i Informacji

Naukowej. Uczestniczył w pracach kolegium redakcyjnego „Zeszytów Prasoznawczych” (od pierwszego numeru) i „Rocznika Historii Prasy Polskiej” (od 1998), zasiadał w Komitecie redakcyjnym *Encyklopedii wiedzy o prasie* (Wrocław 1976), był członkiem Międzynarodowej Komisji Koordynacji ds. Wymiany Informacji Prasoznawczej i Zarządu Komisji Prasoznawczej Polskiej Akademii Nauk (od 1996).

Był też wykładowcą w Podyplomowym Studium Dziennikarskim UJ, Instytucie Nauk Politycznych UJ, Instytucie Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie oraz w Studium Dziennikarskim UP. W 1988 r. na podstawie rozprawy *Warsztat dokumentacyjny prasoznawcy. Problemy teoretyczno-metodologiczne, tradycje, stan, postulaty* uzyskał na Wydziale Humanistycznym WSP w Krakowie tytuł doktora nauk humanistycznych (promotor prof. dr hab. Jerzy Jarowiecki). W roku 1998 przeszedł na emeryturę. Był stałym współpracownikiem „Kwartalnika Historii Prasy Polskiej”, „Życia Literackiego”, „Magazynu Kulturowego”, „Pisma Literacko-Artystycznego”, magazynu „Kraków” i rocznika „Małopolska”. Liczne artykuły opublikował w pismach zagranicznych „Le Journaliste Democratique”, „Publizistik” i „Otázky Žurnalistiky”. Został wielokrotnie odznaczony i nagrodzony, m.in.: Odznaką „Za zasługi dla RSW” (1974), Złotą Odznaką „Za pracę społeczną dla m. Krakowa” (1974, 1976), „Za zasługi dla ziemi krakowskiej” (1979), Srebrnym Krzyżem Zasługi (1972), Złotym Krzyżem Zasługi (1982), Medalem 40-lecia PRL (1984), nagrodą Klubu Prasoznawczego SDP (1975), Prezesa RSW (1978), Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego II st. (zespołowa w 1985). Z dorobku książkowego warto wymienić m.in.: *Muzyka w polskich czasopismach literackich i społecznych 1831–1863* (Kraków 1973), *Zeszyty Prasoznawcze. Bibliografia 1957–1979* (Kraków 1981), *Wstęp do typologii współczesnej prasy polskiej* (Kraków 1989) i *Warsztat dokumentacyjny prasoznawcy. Problemy teoretyczno-metodologiczne, tradycje, stan, postulaty* (Kraków 1992). Jako redaktor i współautor opracował m.in. „Polską Bibliografię Adnotowaną Wiedzy o Środkach Masowego Komunikowania” (23 tomy za lata 1965–1987), „Katalog Prasy Polskiej” (roczniki 1991/1992–1994), „Katalog Mediów Polskich” (roczniki 1995–1998), „Mass Communication Research. Current Documentation” (roczniki 1972–1985), *World directory of mass communication periodicals* (Kraków 1980), *World directory of mass communication researchers* (Kraków 1984, München 1990). Był autorem ponad 620 publikacji naukowych – które prawie w komplecie zestawiono w szkic dokumentacyjny opublikowany na łamach „Zeszytów Prasoznawczych” (2012, nr 4, s. 84–115) oraz licznych publikacji dziennikarskich drukowanych w prasie krakowskiej i ogólnopolskiej

Dorobek imponujący nie tylko pod względem ilościowym i tematycznie dosyć rozproszony. Nietrudno wszelako zrekonstruować główną ideę jego pracy naukowej. Jeśli pominąć pracę *stricte* dokumentacyjną („Polską Bibliografię Adnotowaną Wiedzy o Środkach Masowego Komunikowania”

*Sylwester Dziki, 4 kwietnia 2010;
fot. ze zbiorów Autora*

– której poświęcił przeszło dwie dekady swego życia), szczególnie cenna dla prasoznawstwa wydaje się analiza dorobku dokumentacyjnego (*Warsztat dokumentacyjny prasoznawcy*, Kraków 1992). W pracy tej nie tylko przedstawił model warsztatu, ale podjął benedyktyński trud praktycznej realizacji niektórych jego ogniw (bibliografia bieżąca badań i czasopism, liczne kalendaria, kroniki i słowniki biograficzne). Określił (na przykładzie bibliografii retrospektywnych badań i czasopism) miejsce i pozycję bibliografii w prasoznawstwie jako autonomicznego kierunku badawczego. Szczególnie cenne są rozważania na temat związku bibliografii z dziejami wiedzy o prasie. Wniósł istotny wkład w przyszłe napisanie wyczerpujących dziejów wiedzy o prasie (recenzję książki B. Golki *Kształtowanie się wiedzy o prasie w Polsce w XIX w.* – „Zeszyty Prasoznawcze”, 1970 nr 4); „odnalazł” i skomentował m.in. najwcześniejszą w polskim piśmiennictwie analizę prasy („Zeszyty Prasoznawcze” 1969, nr 2). To on w dużym stopniu przyczynił się do wydania w Ośrodku Badań Prasoznawczych *Szkiców z dziejów prasy światowej* Władysława Wolerta (Kraków 1977), a następnie doprowadził do jej reedycji krytycznej w 2005 r. Bez większej przesady można stwierdzić, że to on zainicjował i spopularyzował nowe kierunki badawcze w prasoznawstwie: statystykę i typologię prasy. I w tym zakresie posiada imponujący dorobek. Tylko nieliczni znają ogólny zamysł opracowania, które on żartobliwie nazywa „prasoznawczą tablicą Mendelejewa”. Niejedna encyklopedia korzystała z jego pióra, by wymienić tylko *Encyklopedię wiedzy o prasie* (Wrocław 1976), *Encyklopedię wiedzy o książce* (Wrocław 1973) czy *Słownik terminologii medialnej* (Kraków 2006). Dla różnych wydawnictw i potrzeb przedstawił kilka syntez dziejów polskiego i światowego dziennikarstwa (np. w podręczniku *Dziennikarstwo i świat mediów*, Kraków 1996); jedna z nich (zawarta w *An Outline history of Polish culture*, Warszawa 1984) wyróżniona została zespołową nagrodą II stopnia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego (1985). Brał udział w opracowaniu wielu raportów prasoznawczych (w tym niepublikowanych) realizowanych zespołowo w OBP. Przykładem jest współautorstwo wydanego ćwierć wieku od daty powstania *Raportu o stanie komunikacji społecznej w Polsce: sierpień 1980–13 grudnia 1981* (Kraków 2007). Sylwester Dziki dobrze poruszał się też na obszarze wydań krytycznych, czego przykładem jest wzmiankowana wyżej monografia Wolerta, solidnie opracowana i wydana w roku 2005 przez Towarzystwo Autorów i Wydawców Prac Naukowych Universitas.

Pracował też nad kilkoma projektami, których nie zdążył zrealizować. Już na początku lat 90. XX w. rozpoczął prace nad – jak to określał – prasoznawczym „Korbutem” – jednak plany w tym zakresie pokrzyżowało zbyt wczesne przejście na emeryturę, uniemożliwiające realizację przedsięwzięcia bez wsparcia instytucjonalnego. Do pomysłu wrócił jeszcze w 2001 r. pisząc (wraz z Jerzym Jarowieckim i Władysławem M. Kolasą) grant do Komitetu Badań Naukowych, ten jednak, mimo wysokich

ocen recenzentów, nie zyskał finansowania. Kilka lat przed śmiercią chciał opracować i wydać krytyczną edycję pamiętników Jana Nepomucena Czarnowskiego, lecz prac tych mimo pewnego już zawansowania nie zdołał ukończyć. Przez całe dorosłe życie pisał też pamiętnik, którego fragmenty znalazły się w książeczce *Moje prasoznawstwo* (2012).

Sylwester Dziki nie przywiązywał wagi do awansów naukowych. Doktorat obronił w 1989 r. mając w dorobku ponad 450 szkiców i artykułów, po tej dacie nie ustał w pisaniu i opublikował ponad 200 dalszych. Pomimo – by tak rzec – profesorskiej wiedzy – nigdy nie podjął starań w kierunku uzyskania habilitacji, choć zapewne zyskałby ją bez trudu. Nauka była jego życiową pasją i przynosiła mu wiele satysfakcji. Od czasu przejścia na emeryturę (1998) niemal codziennie spędzał czas w Bibliotece Jagiellońskiej, studiując rozmaite małe i duże problemy. Zmarł nieoczekiwanie dla wszystkich, którzy z Nim współpracowali. Jego nagłe odejście zbyt boleśnie odczuło wiele redakcji, w tym również redakcja rocznika „Małopolska”.

Był człowiekiem skromnym, sprawiedliwym, zawsze gotowym do pomocy. Pozostawił po sobie setki napisanych tekstów i wdzięczność trzech pokoleń uczniów.